

Konkurencingos Europos ateitis – visuomenė be atliekų

Aplinkosauga ● Pasitytas naujas ES ekonominis modelis

SILVA RAGELIENĖ

Europos Komisija priėmė keletą ambicingų pasiūlymų, kuriuos gerokai padidinami Europos atliekų perdirbimo tikslai. Tai reiškia, kad Lietuva turi nemokamai nuostyti kursą dar aktyviau kurti veiksmingą atliekų tvarkymo sistemą, kuri užtikrintų, kad jau po 10 metų į sąvartynus nepatektų jokių perdirbti tinkamų atliekų.

Všos jos bus perdirbamos ar kitaip panaudojamos. Naujieji atliekų perdirbimo tikslai, anot EK, padės ES šalims pereiti nuo tradicinės prie vadimanosios žiedinės ekonomikos (angl. Circular Economy), kitaip – pakartotinių naudojimų ir perdirbimų grindžiamos ekonomikos. EK aiškiai įvardijo siekį atsakyti ekonominio modelio, kuris paremtas išgaunų žaliavų vienkartiniu panaudojimu ir išmetimu, o vietoj jo kuo plačiau turi būti taikomas pakartotinis išteklių ir gaminių naudojimas, taisyms, atliekų perdirbimas.

Tai turėtų sukurti prielaidų ES ūkini veiksmingiau konkuruoti pasaulyje, įsitikinti EK. Europa taps mažiau priklausoma nuo ribotų ir brangių išteklių, sumažės neigiamas poveikis aplinkai ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiams. Be to, padidins atliekų perdirbimo tikslus ES šalyse turėtų būti sukurta apie 580.000 naujų darbo vietų, nes perdirbamų medžiagų rinkose bus diegiamos inovacijos, kuriant naujų verslo modelių, asirats ekologinio projektavimo ir gamybos suprinimų paklausą.

Kad galėtume konkuruoti, savo išteklius turime naudoti kuo veiksmingiau, t. y. užuot išmetę panaudotus išteklius į sąvartynus, turime juos perdirbti, kad galėtume vėl naštai naudoti. Pereiti prie žiedinės ekonomikos, verslas gaus naudos iš organizacinę ir gamybinę inovacijų, naujų rinkų, sumažėjusių sąnaudų ir atsiveriančių didesnių finansavimo

ekonomikos imanoma ir net pelninga, tačiau tokioms permainingoms reikia tinkamos politikos. Kad galėtume sparčiau kurti žiedinę ekonomiką ir panaudoti jos teikiamą nauslo ir užimtumo galimybes, siūlomi 2030 m. tikslai: turi būti pradėti vykdyti jau dabar, – išsčius ES šalims nurodo Janasas Potocnikas, už aplinką atsakingas Europos Komisijos narys.

Šias idėjas jis iliustruoja paprastu pavyzdžiu: norinti gauti gramą aukso, reikia panaudoti apie toną rūdos, tačiau lygiai tokį patį kiekį aukso galima paimiti iš 41 seno mobiliojo telefono.

600 mlrd. EUR

Todėl šiuo metu kuriamas atliekų tvarkymo sistema turi ne tik padėti įveikti atsilikimą tarp Lietuvos ir ES senbuvių, bet ir sudaryti prielaidų grįžtantiems reikavimams įgyvendinti.

„Išgyvename lūžį. Atliekų tvarkymo sistemai reikia ne tik infrastruktūrinių pokyčių, kuriems pagrindai jau dedami, bet turi iš esmės pasikeisti ir atliekų tvarkymo požiūris – kiekvienas jų privalės aktyviai įsitraukti į atliekų tvarkymo procesus“, – sako Almantas Petkus, aplinkos viceministras.

Tvarkant atliekas pirmojo rimto proveržio Lietuvoje galima tikėtis nuo 2015 m., kai pradės veikti regioniniai biologinio-mechaninio apdorojimo įrenginiai, bus išpleta rūšiavimo infrastruktūra, pradės veikti užsienio sistema plastiko, metalo, stiklo gerinimų pakuočiųems.

Tie patys partneriai – dar ne nusižengimas

Bendrovų finansai

RIMA RUTKAUSKAITĖ
rima.rutkauskaitė@overseas.lt

Vien faktas, kad darbuotojas vienoje įmonėje įgijęs patirties perėjo dirbti į kitą, negali reikšti neteisėtų veiksmų, o jo profesionalumas negali būti painiojamas su pasinaudojimu komercinė paslaupim.

Tokiais išvadas padarė Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs logistikos UAB „Autoexpress“ įteiktą buvusiai savo darbuotojai Irmui Banelienei ir naujajai jos darbdavei UAB „Tirola“.

Pasak teisininkų, bandydami įrodyti, kad darbuotojas pasinaudojo komercinė paslaupim, darbdaviai kar-tais gina ne pažeistas teises, o siekia atkerstyti išėjusiam darbuotojui, jį pagsadinti ar net sužlugdyti.

Šiuo metu vyksta daug ginčų, kas yra komercinė paslaupis, kaip ją reikia įforminti, kad ji būtų tinkamai saugoma. Teismas pasakė, kad komercinė paslaupis turi būti labai aiškiai apibrėžta, o darbuotojas aiškiai su ja supažindintas,

kad darbdavys vėliau galėtų komercinės paslaupies atskleidimo faktą naudoti prieš darbuotoją, – pabrėžia Vilija Viešinaitė, advokatų profesinės bendrijos „Trinity“ advokatė.

Nekomercinė paslaupis

Teismas įvardijo, jog informacija, kad būtų laikoma komercinė paslaupimi, privalo atitikti keletą požymių: ji neturi būti vieša ar laisvai prieinama, turi turėti komercinę vertę ir turi būti dedama pastangų išsaugoti jos slaptumą. Bet kokia darbuotojo dirbant sužinota informacija, pavyzdžiui, viešai skelbiamai, darbdavio klientų kontaktai, neatsižvelgiant į realią šios informacijos vertę, dar nėra komercinė paslaupis.

Šiame ginče idomu tai, kad p. Banelienė, nutraukusi darbą sutarę su „Autoexpress“, neįsteigė savo verslo, tiesiog perėjo dirbti kaip samdoma darbuotoja į kitą įmonę. Bylos duomenimis, per pusmetį, kol p. Banelienė dirbo vadovai bininke UAB „Autoexpress“, iš klientų buvo gauta dvigubai daugiau pajamų, nei uždirbta per vienus metus, kai ši darbuotoja išėjo. O UAB „Tirola“, pradėjus dirbti p. Banelienę, pajamos išaugo.

Beje, iš kelių šimtų „Tirolos“ klientų, kaip nustatytas teisme, tebuvo vos keli tie

patys, su kuriais p. Banelienė yra tekę dirbti ankstesnėje darbovietėje.

Daug lemia patirtis

„Darbuotojo asmeninės savybės, jo profesionalumas, sugebėjimas našiai dirbti ir asmeninė patirtis negali būti painiojama su pasinaudojimu komercinė paslaupimi ir atitinkamos naudos iš to gavimu“, – nusprendė Vilniaus apygardos teismas.

Pasak p. Viešinaitės, nesąžiningos konkurencijos problemos itin aktualios logistikos, profesinių konsultavimo paslaupų sektoriuose. Analogiškų įteiktųjų pastaruoju metu nemažai. Jos nuomone, „Tirolos“ ir „Autoexpress“ ginče aktuali teismo išaiškinimas, kad veikiant nedideleje rinkoje tiek buvęs, tiek naujas darbdavys gali sudaryti sandorius su tais pačiais partneriais, o konkuruojančios bendrovės įsteigimas dar nėra neteisėta veikla ir tuo dar nėra padaroma žala.

UAB „Autoexpress“ įteiktųjų teismas atmetė, bet sprendimas gali būti skundžiamas apeliacine ir kasacine tvarka. Ar skųs sprendimą, Rimantas Raktus, „Autoexpress“ vadovas, teigė neturintis atsakymų, – tai, pasitarę su teisininkais, spręst akcininkai.

Išmanusis elektros tinklas atvers naujas galimybes

„Naujomis informacijos ir ryšių technologijomis papildyti išmanieji tinklai atvers naujas galimybes elektros tinklų operatorių, elektros energijos gamintojų, tiekiųjų ir vartotojų elektros rinkos santykiuose“, – prognozuoja Lietuvos energetikos instituto Sistemų valdymo ir automatizavimo laboratorijos vadovas Virgilijus Radziukynas.

Šie tinklai turėtų įgalinti tradicinius energijos vartotojus tapti aktyviais energijos rinkos dalyviais, galinčiais rinktis, kada vartoti ir kada tiekti į tinklą energiją.

Pasak V. Radziukyno, ši infrastruktūra galės veikti kartu su išmaniąja buitine įranga ir automatiškai reguliuoti energijos vartojimą. Išmanieji tinklai (angl. smart grids) turės galimybę tiekti energiją iš daugelio plačialimybės sistemos santykiams mažos galios šaltinių (vėjo generatorių, saulės šviesos energijos šaltinių, hibridinių elektros generatorių).

Patikimesnės sistemos

„Kadangi beveik visų atsinaujinančių išteklių galia smarkiai kinta, išmaniuosiuose tinkluose reikia numatyti galimybę kaupti perteklinę elektros energiją ir ją suvartoti vėliau. Tam galima panaudoti baterijas, smagratus, supehidininkus, hibridinius generatorius, hidroakumuliacines įėgaines, kuro elementus ir kitas technologijas, kurios paskutiniuosius metais sparčiai vystomos. Galimybė įankšiai valdyti smulkiają generaciją yra vienas iš svarbiausių išmaniųjų tinklų ypatumų“, – teigia pašnekojas.

V. Radziukyno teigimu, išmaniųjų technologijų dėka patikimesnės taps elektros energijos sistemos (EES). Kad taip nutiktų, elektros tinklų valdymo centrui turės naudoti prie situacijos realiu laiku prisitaikantį algoritmus ir programas.

Nors Lietuvoje išmanūs elektros tinklas dažnai suprantamas kaip išmanioji apskaita, tačiau tai – platesnė sąvoka, apimanti ne tik

galutinius elektros energijos vartotojus, bet visą EES, sudarytą iš elektros energijos generavimo šaltinių, perdavimo ir skirstomųjų elektros tinklų bei galutinių elektros energijos vartotojų. Sparčiai plėtojantis informacijos ir ryšių technologijoms, daugėja EES valdymo ir apsaugos priemonių, ypač intelektinių elektroninių valdiklių (angl. IED, Intelligent Electronic Device).

Tapo klasterio nariu

2011 m. birželio mėn. Lietuvos energetikos institutas tapo išmaniųjų technologijų klasterio (ITK) nariu. „Nuo to laiko instituto laboratorijos darbuotojai aktyviai dalyvauja klasterio veikloje ir siekia prisidėti prie išmaniojo tinklo koncepcijos kurimo, tyrimų bei jo plėtos Lietuvoje“, – teigia Lietuvos energetikos instituto Sistemų valdymo ir automatizavimo laboratorijos vadovas V. Radziukynas.

Į ITK susibūrusios verslo ir mokslo įstaigos bendradarbiauja tarpusavyje, deliiasi patirtimi ir padeda vienos kitoms įgyvendinti ir tobulinti išmaniųjų technologijų produktus.

„Visas panašų tinklų sieklams įmonės kviečiame jungtis prie mūsų ir bendrais veiksmais prisidėti prie šalies ūkio pažangos“, – ragina ITK atsiradimą inicijavusios išmaniųjų technologijų asociacijos (ITA) prezidentas Gediminas Abraitis.

Išmaniųjų technologijų asociacijos vykdomas projektas „Išmaniųjų technologijų klasterio tarpautinio konkurencingumo didinimas“ (Nr. VP2-1.4-UM-01-K-01-018) finansuojamas Europos regioninės plėtros fondo lėšomis.

Tie patys partneriai - dar ne nusižengimas

Bendrovinių finansai

RIMA RUTKAUSKAITĖ
rima.rutkauskaitė@verslozinios.lt

Vien faktas, kad darbuotojas vienoje įmonėje įgijęs patirties perėjo dirbti į kitą, negali reikšti neteisėtų veiksmų, o jo profesionalumas negali būti painiojamas su pasinaudojimu komercine paslaptimi.

Tokias išvadas padarė Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs logistikos UAB „Autoexpress“ ieškinį buvusiai savo darbuotojai Irinai Banelienei ir naujajai jos darbdavei UAB „Tirola“.

Pasak teisininkų, bandydami įrodyti, kad darbuotojas pasinaudojo komercine paslaptimi, darbdavai kartais gina ne pažeistas teises, o siekia atkeršyti išėjusiam darbuotojui, jį pagąsinti ar net sužlugdyti.

„Šiuo metu vyksta daug ginčų, kas yra komercinė paslaptis, kaip ją reikia įforminti, kad ji būtų tinkamai saugoma. Teismas pasakė, kad komercinė paslaptis turi būti labai aiškiai apibrėžta, o darbuotojas aiškiai su ja supažindintas,

kad darbdavys vėliau galėtų komercinės paslapties atskleidimo faktą naudoti prieš darbuotoją“, - pabrėžia Vilija Viešinaitė, advokatų profesinės bendrijos „Trinitis“ advokatė.

Nekomercinė paslaptis

Teismas įvardijo, jog informacija, kad būtų laikoma komercine paslaptimi, privalo atitikti keletą požymių: ji neturi būti vieša ar laisvai prieinama, turi turėti komercinę vertę ir turi būti dedama pastangų išsaugoti jos slaptumą. Bet kokia darbuotojo dirbant sužinota informacija, parodydžiu, viešai skelbiamai darbdavio klientų kontaktai, neatsižvelgiant į realią šios informacijos vertę, dar nėra komercinė paslaptis.

Šiame ginče įdomu tai, kad p. Baneliene, nutraukusi darbą sutartį su „Autoexpress“, neišstygė savo verslo, tiesiog perėjo dirbti kaip samdoma darbuotoja į kitą įmonę. Bylos duomenimis, per pusmetį, kol p. Baneliene dirbo vadovinėje UAB „Autoexpress“, iš klientų buvo gauta dvigubai daugiau pajamų, nei uždirbta per vienus metus, kai ši darbuotoja išėjo. O UAB „Tirola“ pradėjus dirbti p. Banelienei, pajamos išaugo.

Beje, iš kelių šimtų „Tirolos“ klientų, kaip nustatyta teisme, tebuvo vos keli tie

patys, su kuriais p. Banelienei yra tekę dirbti anksčiau je darbovietėje.

Daug lemia patirtis

Darbuotojo asmeninės sąvybės, jo profesionalumas, sugebėjimas našiai dirbti ir asmeninė patirtis negali būti painiojama su pasinaudojimu komercine paslaptimi ir atitinkamos naudos iš to gavimu“, - nusprendė Vilniaus apygardos teismas.

Pasak P. Viešinaitės, nesąžiningos konkurencijos problemos itin aktualios logistikos, profesinių konsultavimo paslaugų sektoriuose. Analogiškų ieškinų pastaruoju metu nemažai. Jos nuomone, „Tirolos“ ir „Autoexpress“ ginče aktualus teismo išaiškinimas, kad veikiant nedidelei rinkoje tiek buvęs, tiek naujas darbdavys gali sudaryti sandorius su tais pačiais partneriais, o konkuruojančios bendrovės įsteigimas dar nėra neteisėta veikla ir tuo dar nėra padaroma žala.

UAB „Autoexpress“ ieškinį teismas atmėtė, bet sprendimas gali būti skundžiamas apeliacine ir kasacinė tvarka. Ar skus sprendimą, Rimantas Ratkus, „Autoexpress“ vadovas, teigė neturintis atsakymo, - tai, pasitarę su teisininkais, spręs akciniųkai.

Išmanusis elektros tinklas atvers naujas galimybes

„Naujomis informacijos ir ryšių technologijomis papildyti išmanieji tinklai atvers naujas galimybes elektros tinklų operatorių, elektros energijos gamintojų, tiekėjų ir vartotojų elektros rinkos santykiuose“, - prognozuoja Lietuvos energetikos instituto Sistemų valdymo ir automatizavimo laboratorijos vadovas Virgijus Radziukynas.

Šie tinklai turėtų įgalinti tradicinius energijos vartotojus tapti aktyviais energijos rinkos dalyviais, galinčiais rinktis, kada vartoti ir kada tekti į tinklą energiją.

Pasak V. Radziukyno, ši infrastruktūra galės veikti kartu su išmaniąja buitine įranga ir autonomiškai reguliuoti energijos vartojimą. Išmanieji tinklai (angl. *smart grids*) turės galimybę teikti energiją iš daugelio plačiai pasiskirstusių santykinai mažos galios šaltinių (vėjo generatorių, saulės šviesos energijos šaltinių, hibridinių elektros generatorių).

Patikimesnės sistemos

„Kadangi beveik visų atsinaujinančių išteklių galia smarkiai kinta, išmaniųjų tinklųose reikia numatyti galimybę kaupti perteklinę elektros energiją ir ją suvartoti vėliau. Tam galima panaudoti baterijas, smagracius, superlaidinikus, hibridinius generatorius, hidroakumuliacines jėgaines, kuro elementus ir kitas technologijas, kurios paskutiniuosius metais sparčiai vystomos. Galimybė lanksčiai valdyti smulkiają generaciją yra vienas iš svarbiausių išmaniųjų tinklų ypatumų“, - teigia pašnekovas.

V. Radziukyno teigimu, išmaniųjų technologijų dėka patikimesnės taps elektros energijos sistemos (EES). Kad taip nutiktų, elektros tinklų valdymo centrai turės naudoti prie situacijos realiu laiku prisitaikančius algoritmus ir programas.

Nors Lietuvoje išmanusis elektros tinklas dažnai suprantamas kaip išmanioji apskaita, tačiau tai – platesnė sąvoka, apimanči ne tik

galutinius elektros energijos vartotojus, bet visą EES, sudarytą iš elektros energijos generavimo šaltinių, perdavimo ir skirstomųjų elektros tinklų bei galutinių elektros energijos vartotojų. Sparčiai plėtojantis informacijos ir ryšių technologijoms, daugėja EES valdymo ir apsaugos priemonių, ypač intelektinių elektroninių valdiklių (angl. *IED, Intelligent Electronic Device*).

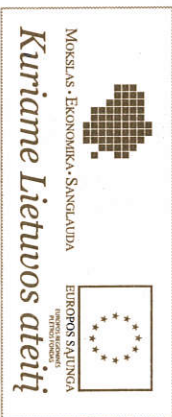
Tapo klasterio nariu

2011 m. birželio mėn. Lietuvos energetikos institutas tapo Išmaniųjų technologijų klasterio (ITK) nariu. „Nuo to laiko instituto laboratorijos darbuotojai aktyviai dalyvauja klasterio veikloje ir siekia prisidėti prie išmaniojo tinklo koncepcijos kurimo, tyrimų bei jo plėtros Lietuvoje“, - teigia Lietuvos energetikos instituto Sistemų valdymo ir automatizavimo laboratorijos vadovas V. Radziukynas.

Į ITK susibūrusios verslo ir mokslo įstaigos bendradarbiauja tarpusavyje, dalijasi patirtimi ir padeda vienos kitoms įgyvendinti ir tobulinti išmaniųjų technologijų produktus.

„Visas panašių tikslų siekiančias įmones kviečiame jungtis prie mūsų ir bendrais veiksmais prisidėti prie šalies ūkio pažangos“, - ragina ITK atsiradimą inicijavusios Išmaniųjų technologijų asociacijos (ITA) prezidentas Gediminas Abartis.

Išmaniųjų technologijų asociacijos vykdomas projektas „Išmaniųjų technologijų klasterio tarptautinio konkurencingumo didinimas“ (Nr. VP2-1-4-DM-01-K-01-018) finansuojamas Europos regioninės plėtros fondo lėšomis.

Kuriname Lietuvos ateitį